

Guillem Colom-Montero, *Quim Monzó and Contemporary Catalan Culture 1975-2018 Cultural Normalization, Postmodernism and National Politics*, Cambridge, Legenda (Studies in Hispanic and Lusophone Cultures 45 / Modern Humanities Research Association), 2021, 226 p., ISBN: 978-1-78188-392-1.

Endinsar-se en l'obra, la vida i la trajectòria d'un autor tan mediàtic i histriònic com és Quim Monzó (Barcelona, 1952), del qual ja se n'han fet força estudis acadèmics i se n'han dit coses rellevants, resulta, si més no d'entrada, un repte. El cas és que Guillem Colom-Montero (Palma, 1981), professor d'Estudis Hispànics a la Universitat de Glasgow, no només encara el desafiament amb intel·ligència —detectant exactament quins són els espais que podia ocupar el seu discurs— sinó que el supera amb escreix. L'estudiós reprèn gran part del material treballat a la seva tesi doctoral (2016) i el presenta en format d'estudi monogràfic on s'analitzen les principals tensions existents dins del camp cultural català, des dels setanta fins a l'actualitat, prenent com a eix rector el treball artístic i la figura pública de Monzó.

El llibre s'inicia, l'any 2018, amb la distinció que Òmnium Cultural feia a l'escriptor català atorgant-li el premi d'Honor de les Lletres Catalanes. La captació d'aquell moment i el repàs del discurs que Monzó va fer durant la gala, on vinculava passat i present de la història de la repressió i l'exili a Catalunya, tenint en compte que el president de l'entitat, Jordi Cuixart, ja estava empresonat, produeixen un efecte de narrativa circular, d'obra rodona, que s'obre i es tanca tan coherentment, que ja des del principi hom pot copsar la direcció de les tesis de Colom-Montero. A partir d'aquest moment, l'estudiós es submergeix en un viatge retrospectiu per revisar les aproximacions crítiques que s'han fet tant a l'obra com al personatge monzonians, amb la finalitat d'aportar-hi una perspectiva nova, d'aprofundir-hi en alguns aspectes o, senzillament, d'historitzar-les en consonància amb les transformacions que ha experimentat la política nacional catalana, i l'impacte que aquesta ha tingut en la cultura, des de finals del segle passat fins ara.

La proposta analítica de Colom-Montero s'estructura a partir de sis capítols que poden agrupar-se en dos grans blocs. Per una banda, els dos primers s'ocupen de connectar els inicis artístics de Monzó, fent èmfasi en la producció prèvia a 1978, i la seva afiliació ideològica, per després enllaçar-los amb les estètiques i discursos propis de la postmodernitat, fortament influenciats per les tendències nord-americanes. Aquest recorregut permet fer visibles les continuïtats i les tensions que presenta l'obra monzoniana amb l'objectiu de poder problematitzar el fet que aquesta hagi estat etiquetada com a representativa, o fins i tot emblemàtica, del projecte de normalització de la cultura catalana. El que resulta interessant aquí és que les reflexions que Colom-Montero fa a partir de l'estudi de les primeres obres de Monzó, li serveixen per abordar críticament la configuració del paradigma cultural hegemònic de la Catalunya postfranquista, i la seva vigent operativitat. L'investigador parteix de les línies ja plantejades per estudiosos com ara Josep Antón Fernández (2008), Sharon Feldman (2015) o Oriol Izquierdo (1992) a l'hora d'entendre les controvèrsies subjacents al procés d'institucionalització cultural, però també política, que va suposar la normalització. Malgrat que aquesta era definida dins d'un marc nacionalista que vinculava llengua, cultura i identitat, més associat a la modernitat, també interaccionava amb les noves lògiques d'industrialització cultural pròpies de la globalització i la postmodernitat. A aquesta doble vessant, cal sumar-hi les generacions de joves autors, entre les quals es trobava Monzó, que ja a finals dels seixanta volien allunyar-se de les tendències i les pràctiques resistencialistes, tot proposant noves formes i models creatius, emancipant així també la literatura i la creació en general de la seva tasca de construcció nacional.

Amb tot, el primer i el segon capítol del llibre són dedicats a il·lustrar la posició ambivalent de l'obra monzoniana que, per una banda, adoptava una perspectiva artística estretament lligada a les estètiques autoiròniques i paròdiques, fortament influenciades pel contacte de l'autor amb els corrents artístics emergents als Estats Units. I per l'altra, mantenia un suport explícit a la llengua catalana i al dret d'autodeterminació de Catalunya. Colom-Montero fa un repàs dels primers projectes literaris —la revista *Tecstual*, el fanzín *Pol·len d'Entrecuix*, les novel·les *L'udol del griso al caire de les clavegueres* o *Autoservei*— i de les primeres intervencions públiques de l'autor com a vinyetista al *Canigó*, on explicitava el seu rebuig al caràcter consensual de la normalització i les seves formes de subordinació al projecte de Transició espanyola, tot recollint també les polèmiques que Monzó tingué amb autoritats de l'època tan destacades com Espriu, Roig o Vallverdú.

El fet que el llibre recuperi gran part de l'obra oblidada de Monzó posa en evidència els efectes mateixos de la normalització sobre el camp d'estudis culturals i literaris català pràcticament fins a l'actualitat. I alhora, permet connectar les tesis de

Colom-Montero amb altres treballs crítics d'àmbit hispànic (Martínez 2012; Delgado 2014) que també han revisat qüestions relacionades amb la cultura en general, i les seves relacions amb la cultura política del consens i la normalitat democràtiques, sorgides arran de la Transició. Per bé que els efectes de la normalització també van tenir un impacte positiu en l'obra i la figura mediàtica de Monzó, Colom-Montero insisteix que l'autor sempre ha mantingut una posició de denúncia de l'estat de subordinació que pateix Catalunya vers Espanya, tot i voler-se distanciar també de certs discursos resistencialistes i normalitzadors. D'aquesta manera l'estudiós suggereix que l'auge de l'independentisme català i l'evolució dels discursos nacionals s'han apropat a posicions que sempre havia defensat Monzó, premissa que permet enllaçar aquests dos capítols inicials, amb el sisè i l'epíleg, tancant així el primer bloc que comentàvem.

A partir de reflexions de pensadors rellevants com Zygmunt Bauman o Michael Foucault, el penúltim capítol del llibre s'ocupa de resseguir la trajectòria i l'autoria pública de Monzó, com a exemple que permet copsar les transformacions del model d'intel·lectual públic contemporani. Atès que des de 2007 Monzó no ha publicat cap llibre de ficció, Colom-Montero analitza les seves intervencions en mitjans de comunicació clàssics i la seva activa participació en les xarxes socials, especialment a Twitter, com a cas de celebritat autorial. Tot recuperant articles com *L'intel·lectual* o el conte *Davant del rei de Suècia*, l'estudiós torna a les objeccions monzonianes al voltant de la fantasia de la normalització cultural i al paper còmplice de molts intel·lectuals catalans. El fet d'incidir sobre l'aspecte més polifacètic de l'autor, permet cloure el llibre amb un epíleg de rabiosa actualitat. Aquest es remunta, per mitjà dels posicionaments públics de Monzó, als fets més importants de l'última dècada, des de la retallada de l'Estatut autonòmic l'any 2010 fins a l'esclat de la pandèmia de la COVID-19, passant pel 15M i el procés independentista, culminant amb el discurs del Premi d'Honor que comentàvem al principi. Així doncs, Colom-Montero estableix una connexió entre la Catalunya dels setanta i la del postreferèndum per mitjà dels postulats ideològics de Monzó, sobretot en el camp nacional, assenyalant, però, una qüestió essencial: mentre que els inicis artístics de l'autor van ser en una revista marginal i políticament radical com era el *Canigó*, al llarg de la darrera dècada, els seus articles han estat publicats a *La Vanguardia*, el diari més influent del país. Fet que sobretot pot explicar l'evolució i la rellevància que han experimentat els discursos independentistes al Principat de Catalunya.

L'interès de l'estudi en la indagació al voltant de la dimensió sociopolítica i ideològica de l'obra monzoniana abraça també altres aspectes, que per bé que mantenen evidents ressonàncies amb el bloc anterior, poden ser tractades a part. D'aquesta manera, Colom-Montero no només parteix de la necessitat de desplaçar l'accent que han posat

la majoria dels crítics en la predominança de l'estètica postmodernista, sinó que també planteja la urgència de situar l'autor més enllà de la tradició literària catalana. En un intent també per seguir explorant les diferents facetes de Monzó, en el tercer capítol s'analitzen les influències literàries dels autors nord-americans —Barth, Barthelme, Coover, Wolf, etc.— que ell mateix va traduir. Les seves estades a Nova York durant els seus anys de formació i la conversió de la ciutat en la nova capital cultural mundial, en detriment de París, obliguen a entendre la figura de Monzó com un important mediador transnacional, que va jugar un paper clau en les experimentacions estètiques i temàtiques que va viure la literatura catalana al llarg dels vuitanta i els noranta. A més, el contacte de Monzó amb el món ianqui no només va tenir un impacte en la seva producció artística, sinó que tal com es pot veure en textos com *Fem i set de justícia*, també es va impregnar fortament dels principis ideològics de la filosofia política del llibertarisme —aspecte analitzat en el quart capítol de la monografia. Al que Colom-Montero també hi afegirà un cinquè apartat a propòsit de les reflexions al voltant de la política sexual de l'obra i les desavinences de Monzó amb el feminisme actual, així com l'estudi de l'imaginari pornogràfic que travessa tota la seva ficció.

Queda doncs palès que si Colom-Montero adopta una perspectiva més socio històrica i menys filològica per aproximar-se a la vida i l'obra de Quim Monzó és precisament per poder aprofundir en les idees i les propostes que s'hi defensen, fent més complexes les etiquetes de transgressor i provocador que sovint se li han atorgat a l'autor. La mirada polifacètica que inclou totes les versions de Monzó (vinyetista, traductor, periodista, narrador...) no només ajuda a reforçar les tesis analítiques de l'estudi, sinó que també permet fer visibles les connexions de l'obra i el pensament monzonians al llarg de gairebé quatre dècades d'importants canvis i transformacions socioculturals i polítiques.

JÚLIA OJEDA CABA
Universitat Oberta de Catalunya
jojedaca@uoc.edu
ORCID: 0000-0000-0002-9638-4410

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- DELGADO, Luisa Elena (2014) *La nación singular: Fantasías de la normalidad democrática española* (1996-2011), Madrid, Siglo XXI.
- FERNÁNDEZ, Josep-Anton (2008) *El malestar en la cultura catalana*, Barcelona, Empúries.

- FELDMAN, Sharon G (2015) «“Next to Normal”: Toward a Pathology of Public Theater in Contemporary Catalonia», dins *Funcions del passat en la cultura catalana contemporània. Institucionalització, representacions i identitat*, ed. de Josep-Anton Fernàndez i Jaume Subirana, Lleida, Punctum, pp. 39-59.
- IZQUIERDO, Oriol (1992) «Una autocrítica», dins *70-80-90 Literatura (Dues dècades des de la tercera i última)*, ed. d'Àlex Broch *et alii*, Valencia, Edicions 3 i 4, pp. 91-112.
- MARTÍNEZ, Guillem (2012) «El concepto CT», dins *CT o la Cultura de la Transición*, ed. de Guillem Martínez, Barcelona, Random House Mondadori, pp. 13-23.